

**Handläggare**  
Göran Höglund

**Till**  
KN 2023-12-13

## Reviderat genomförandebeslut Utbyggnad av Järva begravningsplats - etapp 1

### Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner för sin del förslag till reviderat genomförandebeslut och föreslår att kommunfullmäktige godkänner förslaget till reviderat genomförandebeslut för projekt Järvabegravningsplats och att kyrkogårdsnämnden ges rätt att genomföra projektet till en investeringsutgift om 465 mnkr.

Svante Borg  
förvaltningschef

### Sammanfattning

Projektet löper tidsmässigt mot en invigning under hösten 2024. Då kommer det vinnande tävlingsbidraget vara förverkligat enligt det gestaltungsprogram som togs fram och som låg till grund för detaljplaneringen av området.

Kostnaderna för projektet, jämfört med budget om 357 mnkr (genomförandebeslut i Kommunfullmäktige 2019-01-28) och prognoser lagda i Tertialredovisningarna 1 och 2 under 2023 om 406 mnkr, har dock, och bedöms även fortsatt öka.

Den beräknade totala kostnaden för projektet uppskattas till 465 mnkr kronor, inklusive 9 mnkr är avdelade för ytterligare risk.

## Bakgrund

Tanken att bygga en ny begravningsplats på Järvafältet har funnits sedan 1960-talet. År 2008 fattades ett inriktningsbeslut om att planera för en begravningsplats vid Granholmen på Järvafältet. En arkitekttävling med ett vinnande förslag, kallat Öarna, lade grund för den detaljplan som antogs 2016 men som efter överklaganden vann laga kraft först 2018. När Kommunalfullmäktige i januari 2019 fattade genomförandebeslutet var planen att byggstart skulle ske sommaren 2019.

Projektet är indelat i tre entreprenader varav den första E 1 är avslutad. E1 bestod främst av markarbeten och anläggning av vägar samt våtmark. E2 omfattar byggnader och arbete med mark och byggnationer vid gravöarna. E3 är den gröna entreprenaden för bland annat alla planteringar. De två kvarvarande entreprenaderna, E2 och E3, bedöms pågå till hösten 2024 då begravningsplatsen ska tas i bruk/börja användas såväl för gravsättningar som ett naturområde.

## Förseningar

Projektets kostnader har under projekttiden påverkats starkt av olika förseningar vilka är kopplade till yttre faktorer. Byggstarten planerades vid genomförandebeslutet till sommaren 2019. Flera överklaganden gjordes därefter, dels överklagades det erhållna reservatstillståndet till sista instans dels överklagades det vinnande anbudet för den första entreprenaden.

Detta tillsammans innebar att etableringen först kunde inledas i januari 2021. Därtill skedde en omfattande skadegörelse mot främst inhägnaden vilket påverkade själva byggstarten med ytterligare en och en halv månads försening.

## Risker

Vid planeringen av projektet analyserades risken och avdelades riskmedel för att områdets beskaffenhet, det är en gammal deponi från bygget av såväl tunnelbanan som bostadsområdena runt Järvafältet, skulle innebära omfattande och oklara saneringsbehov. Det kan dock konstateras att de beräkningar som gjordes i allt väsentlig låg rätt. Även Granholmstoppens marktryck, sättningar och vattenflöden mm, d.v.s. inverkan på området har kunnat hanteras i stort sett enligt plan. Komplexiteten av att genomföra etableringen i ett kulturresevat med särskilda krav t ex kopplade

från Länsstyrelsen och Näringslivsdepartement,  
Artskyddsförordningen<sup>1</sup> underskattades däremot.

Efterkommandet av Artskyddsförordningens datumkrav i kombination med den praktiska förseningen i byggstarten skapade våren 2022 en situation där nyttjandedatumet för begravningsplatsen riskerade att flyttas till våren 2025. Istället valdes att förändra fördelningen av markarbetena mellan entreprenaderna.

### Ändringar och tillägg s.k. ÄTOR

När arbeten utförs som inte tagits upp i upphandlingen och därigenom inte i bygghandlingen hanteras dessa som s.k. ÄTOR. I Järvaprojektet är dessa helt kopplade till mindre eller större justeringar inom ramen för den övergripande gestaltningen eller grundplanen. Ingen ambitionsökning eller omfattande förändring av projektets mål har skett.

### Översikt över kostnadsökningar

Skillnad mellan kalkylkostnad och upphandlad entreprenadkostnad i entreprenad 2, *ca 40 mnkr*. Ändringar och tillägg, *ca 49 mnkr*. Övriga kostnadsdrivande poster som sanering av invasiv växtlighet, stillastående och hinder i entreprenad mm om *ca 10 mnkr*. Förnyad projektreserv om *ca 9 mnkr*, vilken till stor del avsätts för att hantera ev. tillkommande markarbeten efter vintern.

Orsaker till ökade kostnader	
Budget	357,0
Entreprenad 2 utöver kalkyl	40,0
Ändringar och tillägg	49,0
Övriga kostnadsdrivande poster	10,0
Budgetreserv risk	9,0
Summa	<b>465,0</b>

En särskild genomlysning har gjorts under hösten. Den visar på att kostnadsökningarna till allra största del är kopplade till den kraftigt ökande inflationen och det dramatiskt ökade byggprisindexet<sup>2</sup>. Detta direkt vid upphandlingen av entreprenad 2 och/eller som en följd av projektets försening som framtvingat en förändrad indelning mellan entreprenaderna vilket i sin tur tvingat projektet till ett stort antal ändringar och tillägg, ÄTOR.

<sup>1</sup> Enligt Artskyddsförordningen ska ett område i den nordöstra delen av begravningsplatsen/byggområdet fredas från störande verksamheten under häckningstiden 1 april till 15 juli.

<sup>2</sup> Projektet har indirekt påverkats av såväl pandemin som kriget i Ukraina.

## Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben och begravnings- och serviceavdelningen. Ärendet har redovisats i förvaltningsgruppen 2023-12-05.

Samråd om beslutsunderlaget har skett med stadsledningskontoret 2023-11-29.

## Ärendet

### Projektets mål och syfte

Bristen på framförallt kistgravar i nordvästra Stockholm är akut. Idag finns exempelvis inga muslimska gravplatser kvar att anvisa på Råcksta begravningsplats utan anhöriga hänvisas till Strandkyrkogården i sydöstra Stockholm. På Spånga kyrkogård räcker kistgravarna till ytterligare några få år. Gravplatser i det ortodox kristna kvarteret är slut.

Projektet syftar till att långsiktigt säkra tillgången på gravmark i nordvästra Stockholm. Den nya begravningsplatsen om drygt 40 ha planeras kunna inrymma ca 20 000 gravar, varav ca 9 000 utgörs av kistgravar. Begravningsplatsen anläggs som separata ”öar”, gravområden, i ett rekreativt landskap. Utformningen medger flexibilitet och variation. Öarna ska ge en värdig inramning och ge utrymme för många olika begravningsstraditioner. Utbyggnaden kan ske etappvis.

Föreliggande genomförandeärende avser en investering för utbyggnad av den första etappen om ca 20 ha med ca 2700 kistgravar med plats för 1-2 kistor, ca 900 urngravar, minneslundar, servicebyggnad och ceremonibygnad, infrastruktur samt anläggande av en våtmark.

En rimlig bedömning är att vid Järva begravningsplats kommer ca 150 kistgravsättningar ske varje år. Detta skulle innebära att den första etappen fyller behoven ca 20 år framåt. Nästa etapp bör därför påbörjas tidigast 2034.

### Projektet bidrar till uppfyllande av KF-mål

Projektet bidrar till att stadens tre inriktningsmål kan uppfyllas

- **Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden.**
- **Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning.**

- **Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla**

Målen uppnås genom att:

Projektet ger utrymme för en mångfald av begravningstraditioner i en rekreativ miljö. Projektet syftar, förutom att möta behovet av gravplatser i en växande stad, till att skapa en ny mötesplats men också nya arbetsplatser på Järvafältet.

Barnperspektivet är viktigt i detta projekt eftersom den nya begravningsplatsen syftar till att ytterligare tillgängliggöra området. Att ersätta eller tillskapa ytor som kan fungera både för lek, rekreation och för pedagogik är ett delmål i sig.

Värdefulla kulturmiljöer kommer att synliggöras, vårdas och utvecklas. Förlängningen av kulturstigen ”Tidens väg” är exempelvis en del av projektet.

Den biologiska mångfalden kommer att öka genom anläggande av en våtmark, komplettering av biotoper och genom eventuell betesdrift. Bullret ska minska och tryggheten ska öka genom ny belysning, slyröjning och bemanning året om. Ekosystemtjänster integreras i projektet. Driften av Järva begravningsplats är planerad för att vara helt fossilfri.

Järva begravningsplats kommer bidra till att flera ungdomar i närområde kan erbjudas feriearbeten.

### **Åtgärder**

Den första utbyggnadsetappen inrymmer kistgravar med plats för 1-2 kistor, urngravar, minneslund/askgravlund, en servicebyggnad och en ceremonibygnad samt kompletterande infrastruktur med parkeringsytor och vägnät. Angöringen till området sker via Akallavägen. Alla gravkvarter och byggnader görs tillgängliga enligt stadens *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023*.

### **Servicebyggnaden**

Den planerade servicebyggnaden är placerad i nära anslutning till entrén till begravningsplatsen. Byggnaden är 700 kvm stor och den inrymmer personalutrymmen för fast anställd och säsongspersonal, garage och förrådsutrymmen för maskinparken samt materialfickor

och ytor för avfallsåtervinning. Byggnaden är dimensionerad för en fullt utbyggd begravningsplats.

En särskild entré för besökare är placerad så att den lätt kan nås från parkering och entréväg. Särskilda handikapplatser finns i anslutning till byggnaden. Här finns också en allmän toalett som nås från utsidan av byggnaden.

### ***Ceremonibygnaden***

Ceremonibygnaden på 400 kvm har en konfessionsneutral och flexibel utformning för att kunna inrymma olika begravningsstraditioner och varierande antal begravningsgäster.

Det större ceremonirummet är dimensionerat för upp till 150 personer och har en läktare som fungerar vid ceremonier med många deltagare och rummet har öppningsbara fönsterpartier för att kunna medge ceremonier med ett stort antal deltagare. Denna del öppnar upp mot en plats som ansluter till en större trappa vilken, förutom att fungera för kommunikation mellan olika marknivåer i landskapet, också kan fungera som komplement vid utomhusceremonier.

Förutom ceremonidelen innehåller byggnaden väntrum, kistintag, plats för blomsterutsmyckning, samt utrymmen för ceremonipersonal. Byggnaden saknar kyllda utrymmen. Det innebär att kistan med den avlidne förväntas transporteras till och från byggnaden samma dag.

En allmän toalett som kan nås från utsidan är integrerad i byggnaden.

Särskilt fokus har lagts på att byggnaden ska ges god akustik, så att lokalen kan fungera under ceremonier, men också i andra sammanhang.

### ***Gravområden och infrastruktur***

Alla vägar utformas som grusvägar i en till kulturlandskapet anpassad skala och huvudvägnätet förses med belysning.

Allt dagvatten omhändertas lokalt i öppna diken. Parkeringsytor anläggs i anslutning till vägnätet och intill byggnader.

Gravområdena utformas som öar, väl avgränsade med antingen staket eller så kallade ha-ha diken. Varje ö ges en tydligt markerad entré som särskiljer dem från det rekreativa landskapet.

Här finns också en servicestation med vattenkannor och plats för avfallshantering. Alla öar ges möjlighet till tvättning innan man går in på kvarteret, vilket bland annat efterfrågas av muslimer. Olika önskemål på riktning av gravarna kan tillgodoses genom utformningen av de olika gravkvarteren, öarna. Varje begravningsö förses med stämningsbelysning vid ingångarna.

Förutom kistgravkvarter anläggs ett antal urngravkvarter, meditationsplatser, askgravlund och en minneslund i skogsområdet strax nordost om ceremonibyggnaden. Om behovet av urngravar och/eller andra gravskick som exempelvis askgravplatser blir större än förväntat, finns ett större område på ängen strax öster om första etapputbyggnaden som kan tas i anspråk för gravsättning askor.

### ***Våtmark***

Det rekreativa landskapet kompletteras med en större våtmark som också kan ta hand om yt-, dag-, och dränvatten från begravningsplatsen.

Hela begravningsplatsen och våtmarkerna kommer även att fungera som recipient och ta emot, processa yt-, dag- och dränvatten från Tensta och andra intilliggande områden med hårdgjorda ytor.

Dagvattnet som tidigare leddes bort i en dagvattentunnel ska tas om hand av våtmarken och medverka till bättre påfyllnad av Igelbäcken. Våtmarken ska också tillföra området estetiska kvaliteter samtidigt som den ger bättre betingelser för groddjur och våtmarksflora att etablera sig jämfört med idag.

### ***Skötsel***

Skötseln av området kommer i huvudsak ha två inriktningar. En mer intensiv skötsel inom begravningsöarna och en mer extensiv skötsel med slåtter och eventuellt bete utanför begravningsöarna. Skötseln samordnas med skötselprogrammet för kulturresevatet.

### ***Utveckling av biotoper***

Våtmarksområdet är idag starkt påverkat av skräp, utfyllnads-material och rishögar men är samtidigt en viktig livs- och spridningsmiljö för groddjur. Våtmarken kommer att röjas och markbearbetas till en damm med delvis öppna speglar och med hög biodiversitet. En kontrollpunkt för utflödet mot Igelbäcken har upprättats och kontrollen fortsätter för att säkerställa att utflödet håller god vattenkvalitet.

Gräsytor runt begravningsöarna kommer att återställas till ängsytor genom frösådd och pluggplantor. Betande djur kan bidra till ytterligare ökad biodiversitet. Även skogsbete kan bli aktuellt. Undervegetation kommer att röjas där så behövs för att öka upplevelsen av trygghet.

### **Styrgrupp**

Styrgruppen består av förvaltningschefen, chefen för den administrativa avdelningen, chefen för begravnings- och serviceavdelningen (projektsamordnare), kommunikationschefen projektledaren och ekonomiansvarig från Hifab.

### **Kostnads kalkyl**

Den kostnads kalkyl som nu tagits fram för utbyggnadsetapp 1 redovisar tillkommande kostnader för första utbyggnadsetappen på ca 108 mnkr inklusive 9 mnkr för projektrisk.

### **Beräknade kapitaltjänstkostnader:**

Avskrivningstiderna varierar för olika delar av projektet men snitt tiden beräknas till ca 33 år.

Kapitalkostnaderna kommer årligen uppgå till 26,9 mnkr varav 12,9 mnkr i ränta i dagens ränteläge på 2,8 %

### **Bilaga**

1. Investeringskalkyl



## **Attesterat av**

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

<b>Namn</b>	<b>Datum</b>
Svante Borg, Förvaltningschef	2023-12-07